z doslovu § 523 o. o. z., nýbrž žalovaný má v obraně své prokázati, že jest oprávněn ku výkonu služebnosti vůbec, pokud se týká, v konkretním rozsahu.

V tento smysl rozluštil nejvyšší dvůr soudní v rozhodnutí svém č. 27 rep. nál. spor o břemenu průvodním při žalobě zápůrčí, nařídiv, aby zapsána byla tato věta: »V případě zápůrčí žaloby služebnostní má žalovaný dokázati právní bytí služebnosti a nikoli žalobce svobodu svého vlastnictví.« Vhodným způsobem odůvodněno jest rozhodnutí toto tím, že zákonná domněnka svědčí svobodě vlastnictví a že ten, kdo tvrdí obmezení vlastnictví nějakým právem jemu příslušejícím, musí toto obmezení dokázati osvědče mimo vši pochybnost právo tvrzené. Žalovaný ve sporu zápůrčím nemohl by se odvolávati ku § 323 o. o. z., ježto má tímto paragrafem chráněn býti držitel jen naproti vyzvání, aby jako žalobce dokázal platný titul držby své, kteryžto případ nenastává nikdy u žaloby zápůrčí, kde nastupuje na žalovaného sám vlastník požívající titulu mocnějšího. Zdůvodnění tohoto přidržel se nejvyšší dvůr soudní i v mnoha jiných případnostech odstraniv takto opačnou praxi dřívější.

IV. Žaloba zápůrčí místa nemá, nejedná-li se o skutečný výkon služebnosti, nýbrž jen o vychloubání se právem služebnosti, kdež pak sluší použíti žaloby určovací. Rovněž nemá žaloba zápůrčí dále místa v té případnosti, když si stěžuje spoluvlastník na spoluvlastníka pro překročení práva spoluvlastnického, jelikož v případnosti této nelze mluviti o osobování nějaké služebnosti (rozh. ze dne 29. dubna 1890 č. 3876 sb. »Gl. Ung.« č. 13.262; ze dne 29. listopadu 1887 č. 11.943 sb. »Gl. Ung.« č. 11.857). Jelikož žalobou zápůrčí vystoupiti lze na každého, kdo jednáním svým uskutečňuje osobování si služebnosti, vyslovil nejvyšší dvůr soudní v rozhodnutí svém ze dne 11. května 1887 č. 3864 sb. »Gl. Ung « č. 11.585, že zápůrčí žaloba místo má i na každého, kdo v cizím jméně při osobování si služebnosti jedná, názor to ovšem, s nímž nelze vzhledem k ustanovení § 375 o. o. z. souhlasiti (rozh. ze dne 8. září 1873 č 8990, sb. »Gl. Ung.« č. 5085). Více osob, jež si osobují jednu a touž služebnost, lze již z tohoto důvodu stíhati jednou a touže žalobou zápůrčí (srv. rozh. nejv. spr. dv. soud. ze dne 3. ledna 1889 č. 15 057, sb. »Gl. Ung.« č. 12.539).

V. Rozsudek.

Rozsudek vynesený ve sporu zápůrčím má obsahovati výrok o tom, že vlastnictví žalobcovo jest prosto práva služebního, jež si žalovaný osoboval. Dle rozhodnutí ze dne 8. března 1887 č. 1794 sb. »Gl. Ung.« č. 11.479 postihují žalovaného útraty sporu jen v té případnosti, když i za trvání sporu tvrdil existenci služebnosti. Uzná-li se vlastnictví za svobodné, budiž žalovaný sproštěn povinnosti náhradě útrat sporu, jelikož proces nemusil býti nutně veden.

Žaloba z otcovství viz Otcovství.

Žalobce a žalovaný viz Spor.

Žalobce soukromý viz Obžaloba soukromá.

Žalobce veřejný viz Obžaloba a Zastupitelství státní.

Žaloby dědické.

I. Žaloba o právo dědické.

Podány-li mezi projednáváním pozůstalosti přihlášky sobě odporující, jest především vyšetřiti a rozhodnouti, která ze sporných stran jest dědicem. Před zahájením tohoto sporu rozhodne soud, vyslechnuv z úřední

povinnosti strany, která z nich proti druhé jako žalobce má vystoupiti. Po podání této žaloby určí soud (prodlužitelnou) lhůtu s tím účinkem, že nedodrží-li se lhůta ta, pozůstalost bude projednána a na nároky dědice, na pořad práva odkázaného, nadále zřetel brán nebude. Pravidlem jest, že ona strana musí žalobou nastoupiti, jež by silnější důvod svého odpůrce musila vyvrátiti, aby své právo dědické dokázala, tedy strana, jejíž dědické právo je slabším. Zůstavitelova spolumanželka, jenž se přihlašuje na základě dědické smlouvy, ve formě notářského aktu zřízené, žalovati tedy musí každý, kdož opírá své právo dědické o testament neb zákon; dědice, jenž povolán jest testamentem formálně bezvadným a co do pravosti nepopřeným, každý, kdo nárok svůj jen o zákon opírá; dědice testamentem novějším povolaného, dědic starším testamentem povolaný; dědice zákonného, v dřívější linii k nastupování povolaného, dědic v pozdější linii povolaný (§§ 125—126 říz. nesp.; zák. ze dne 25. července 1871 č. 76 ř. z.). Sporna jest otázka, jak rozděliti jest břemeno průvodní. Zásadním pravidlem by mohlo býti: Každá strana ať dokáže právo dědické, jehož se dovolává t. j. ty skutečnosti, jimiž její povolání k posloupnosti jest odůvodněno. Dědic smluvní provede tedy důkaz tím, že předloží akt notářský, dotyčnou dědickou smlouvu obsahující; dědic písemným testamentem povolaný tím, že předloží testament, jehož pravost, byla-li by popřena, zvláště prokázati musí. (Soudní praxe není v tom směru ustálena). Kdo se odvolává na testament ústní, ať dokáže, že byl platně zřízen a ať zjistí jeho obsah shodnou přísežnou výpovědí všech tří svědků testamentárních, a nemohl-li by některý z nich býti slyšán, ostatních dvou. Opírá-li kdo dědické své právo o zákon, musí dokázati svůj příbuzenský nebo manželský poměr k zůstavitelovi, nastalou adopci resp. legitimaci. Úkolem odpůrce pak by bylo, aby podal protidůkaz na př. tím, že by dokázal, že žalobce jest k dědění nezpůsobilý, že se vzdal dědictví a pod.

Za trvání sporu může každá strana žádati, aby pozůstalost byla dána v soudní sekvestraci. Až do rozhodnutí sporu jest vyčkati s projednáváním pozůstalosti (§ 127 říz. nesp.). Po provedeném sporu jest rozsudkem vyříknouti, které z obou stran právo dědické přísluší; s ní se potom pozůstalost projedná a jí se dědictví odevzdá. (Viz články: Právo dědické a Posloupnost dědická zákonná.)

II. Žaloba o dědictví.

Žaloba z práva dědického jest žaloba ryze určovací, kterou se žalobce domáhá pouze určení svého práva dědického; naproti tomu domáhá se pravý dědic žalobou o dědictví, podanou na domnělého dědice, jemuž omylem dědictví bylo odevzdáno, nejen uznání svého práva dědického, nýbrž i vydání dědictví nebo podílu dědického. Žalobce není nucen před podáním žaloby k dědictví se přihlásiti (nál. nejv. s. ze dne 8. října 1879 č. 10.090, sb. »Gl. U.« č. 7599). § 823 o. o. z., kterým zde jest se říditi, stanoví: I ten, komu již dědictví bylo odevzdáno, může býti žalován o odstoupení neb o rozdělení dědictví od onoho, jenž tvrdí, že má lepší nebo stejné právo dědické. Theorie vykládá slova »besseres Erbrecht« jako absolutně lepší právo dědické a zastává náhled, že žalobce musí ve sporu o dědictví dokázati, že jest pravým dědicem a že by tedy nestačilo, kdyby žalobce dokázal (jak tomu jest ve sporu o právo dědické), že má lepší právo dědické než žalovaný (tedy relativně lepší právo dědické). Odtud plyne: Vyjde-li během sporu o dědictví na jevo, že pravým dě-

dicem jest někdo třetí, jest žalobu žalobcovu zamítnouti, i kdyby dokázal, že má lepší právo dědické, než žalovaný; není zajisté pravým dědicem a žalovaný podrží takto dědictví na dále (na př. bližší dědic zákonný podá žalobu o dědictví na vzdálenějšího dědice zákonného, ale ve sporu vyjde na jevo, že někdo třetí byl povolán za dědice testamentem, a že jest tudíž pravým dědicem). O vedení důkazu práva dědického viz odst. I. Byla-li práva dědická v řízení pozůstalostním uznána, nelze je po odevzdání pozůstalosti v odpor bráti (nál. nejv. s. ze dne 24. května 1864 č. 3753, sb. »Gl. U.« č. 1920). Zvítězí li žalobce, jest mu vydati dědictví buď celé, je-li dědicem výlučným, nebo poměrnou jeho část, je-li spoludědicem. Vydání dědictví, plodův a jinakých užitkův posouditi jest dle zásad, platných o bezelstném a obmyslném držiteli. Žalovaný jest držitelem bezelstným, nevěděl-li, že nemá práva dědického, a obmyslným, věděl-li, že práva dědického nemá neb alespoň z okolností tak se domnívati musil. Jest-li žalovaný držitelem bezelstným, sluší činiti rozdíl mezi stadiem před doručením obžaloby a stadiem po doručení tom. Před doručením obžaloby mohl žalovaný, poněvadž se pokládal za vlastníka, věcí do dědictví náležejících libovolně užívati a je sužiti, nejsa z toho nikomu zodpovědným, jemu náležejí všechny plody, jakmile od věci pozůstalostní byly odděleny a právě tak i všechny užitky (civilní plody) během pokojné držby splatné a jím již vybrané. Po doručení obžaloby musí však žalovaný na to již pomýšleti, že po případě bude musiti dědictví vydat, a proto od té doby jest zavázán, právě jako držitel obmyslný, nahraditi škodu, již sám byl zavinil, dáti náhradu za plody vytěžené i za nevytěžené, pokud by je dědic, jsa držitelem, byl vytěžil. Škodu nahodilou musí však nahraditi jen tehdy, když by náhoda věc u vlastníka nebyla stihla a žalovaný vydání její svévolným procesem protáhl. Obmyslný držitel dědictví jest zavázán vydati žalobci všechny výhody, jichž držbou byl nabyl a dáti náhradu za ty, jichž by žalobce byl si dobyl, kdyby si žalovaný nebyl dal pozůstalost odevzdati a jest dále práv ze všeliké jím zaviněné škody, jakož i ze škody nahodilé, pokud jeho držbou byla způsobena (§§ 824, 329, 330, 335, 336, 338 o. o. z.).

Zásad o držbě bezelstné a obmyslné jest též užíti, jde-li o náhradu nákladů, jež držitel pozůstalosti na tuto byl učinil. Bezelstný držitel pozůstalosti jest oprávněn žádati náhradu za náklad nutný, jejž byl k zachování substance věcí pozůstalostních učinil, jakož i za náklad užitečný, k rozmnožení stávajících užitků vynaložený, a to dle jejich hodnoty v době vydání dědictví; nikdy však nemůže žádati více, než co skutečně byl vynaložil. Náhradu za náklad jen pro rozkoš nebo pro ozdobu učiněný může žádati pouze potud, pokud jím obecná hodnota věcí pozůstalostních skutečně byla zvýšena; žalovaný má však na vůli vzíti si z nákladu toho vše (t. j. co mu k užitku jest), co bez porušení substance vzíti lze. Obmyslný držitel pozůstalosti má ve příčině nákladu, jím učiněného, totéž postavení jako jednatel bez příkazu: může totiž žádati, aby mu byl nahrazen náklad za příčinou odvrácení škody nutně neb účelně učiněný, byť i jeho námaha nebyla se s výsledkem potkala; dále může žádati náhradu nákladu užitečného, když užitek dědici tím způsobený jest patrný a převládající; nikoliv však, změnil-li věci pozůstalostní tak podstatně, že jich dědic k posavádnímu účeli užívati nemůže; ano dědic může v tomto případě žádati za navrácení v předešlý stav, po případě za plné dostiučinění (§§ 824, 331, 332, 336, 338, 1036—1038 o. o. z.). Každý držitel pozůstalosti, bezelstný

i obmyslný, může též žádati, aby mu nahrazeny byly útraty pohřební, místnímu obyčeji, stavu i jmění zůstavitelovu přiměřené, pak útraty se zřízením inventáře pozůstalosti spojené (arg. § 549 a 802 o. o. z.) a konečně poplatky pozůstalostní (poplatky z převodu, fondové poplatky), pokud by je byl musil i dědic zapraviti (arg. § 1042 o. o. z.).

Žaloby dílčí.

I. Pojem.

Žaloby dílčí jsou žaloby, jež jednotlivým společníkům, ať společenství se zakládá na smlouvě či okolnostech jiných, navzájem přísluší a ke zrušení společenství rozdělením společného statku směřují. Římské právo znalo více druhů žalob dílčích a to actio familiae erciscundae, actio finium regundorum a actio communi dividundo. Ob. obč. zák. přijal všechny tyto tři druhy dílčích žalob ovšem s četnými modifikacemi.

II. Žaloba dílčí dědická (actio familiae erciscundae).

Tato žaloba vyskytá se již v zákoně dvanácti tabulí, dle něhož každý spoludědic mohl touto žalobou žádati za zrušení dědického společenství. Soudce měl dědictví rozděliti mezi spoludědice tím způsobem, aby každý z nich obdržel hodnotu jeho dědickému podílu odpovídající. Rakouské právo jedná však o dědické žalobě dílčí ve smyslu poněkud jiném. § 823 o. o. z. ustanovuje, že i po odevzdání pozůstalosti může ten, kdo tvrdí, že mu přísluší lepší nebo stejné právo dědické, proti držiteli pozůstalosti žalobou domáhati se odstoupení nebo rozdělení dědictví.

1. Dílčí žaloba dědická dle § 823 o. o. z. tudíž předpokládá, že dědické právo žalobce i žalovaného navzájem jest uznáno.

2. K další otázce, proti komu může tato žaloba směřovati, odpovídá ob. obč. zák. v ten smysl, že žalován býti může ten, kdo dědictví po jeho odevzdání v držbu vzal.

3. Žalobce musí právní titul, z něhož sám dědictví se domáhá (dědická smlouva, poslední pořízení, zákonné právo dědické) dolíčiti a podíl, jenž mu z dědictví přísluší, číselně prokázati.

4. Žalobní smlouva směřuje k tomu, aby žalobce za spoludědice byl uznán, důsledkem toho dědictví bylo rozděleno a podíl na žalobce připadající tomuto byl vydán. Od dílčí žaloby dědické liší se dědická žaloba, kteráž směřuje k vydání celého dědictví opírající se o lepší titul dědického práva, kdežto dílčí žaloba dědická předpokládá stejné právo dědické žalobce i žalovaného.

III. Žaloba o upravení hranic (actio finium regundorum). Viz čl. Hranice.

IV. Actio communi dividundo.

Společné vlastnictví může býti především rozděleno smlouvou všech spoluvlastníků, na př. tím způsobem, že společná věc, je-li dělitelna, mezi spoluvlastníky se rozdělí a každému z nich podíl na něho připadající jako výhradné vlastnictví se přiřkne, nebo tím způsobem, že jeden z nich převezme věc celou ve svoje vlastnictví a ostatním vyplatí přiměřený obnos, jak tomu bývá zpravidla při věcech nedělitelných. Rozdělení věci společné může se však každý spoluvlastník i proti vůli ostatních domáhati žalobou (actio communni dividundo). Dle římského práva mohl pak soudce rozsudkem nařídíti rozdělení společné věci, je-li dělitelna, jinak však měl věc úplně a nedělenĕ přikázati jednomu ze spoluvlastníků ve výhradné vlastnictví a zároveň uložiti mu, aby ostatním určitý obnos vyplatil. Toto soud-